

TURUPOLI NÓRA

„Határokon át”

Nemzetközi Kulturális és Vidékfejlesztési Konferencia

A LEADER szó jelentése: a vidéki gazdaság fejlesztését célzó, alulról jövő, partnerségi kezdeményezésen alapuló intézkedések. **Mottója:** „Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!”

A LEADER+ Program az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap negyedik tengelyéből finanszírozott program, a vidéki térségek fejlesztésére. Ezen túl azonban a LEADER egy fajta gondolkodásmódot is jelent, valamint a vidéki területeken élők partnerségen, alulról jövő kezdeményezésein alapuló, térségük hosszú távú fejlesztését célzó, az ott élők életminőségét javító tevékenységet. A LEADER tartalmaz minden olyan fejlesztést, amelyet egyéb, célzott támogatásokból, pályázható összegekből nem lehet megvalósítani, (a célzott támogatásokra az ágazati operatív programokban lehet pályázni), illetve a kisebb településeknek szól. (A 10 ezer fő feletti települések nem vehetnek benne részt, mivel azok a Regionális Operatív programokból nyerhetnek pályázati forrásokat a fejlesztésekre.)

A LEADER program elsődleges célja a vidéki területek fejlesztése, a munkahelyteremtés, az esélyegyenlőség megteremtése, az ott élők ösztönzése a helyben maradásra az identitástudat fejlesztésével, illetve a helyben maradás feltételeinek megteremtése. (Megfelelő elhelyezkedési, megélhetési lehetőségek, oktatás, egészségügyi ellátás megfelelő szintjének, háttérének fejlesztése, biztosítása, kultúra, szórakozás feltételeinek megvalósulása.) Az egy térségben élők helyi identitását sok minden határozza meg: a földrajzi környezete, a történelme, gazdasága, az ott élő emberek adottságai. Az ott élők nem feltétlenül alkotnak közösséget. A LEADER egy olyan eszköz, módszer, amellyel ezek a térségek valódi közösségeket, valódi együttműködéseket tudhatnak magukénak.

A LEADER Program ehhez társít forrásokat, ezzel indukálja a valódi partneri kapcsolatok, hálózatok, közösségek létrejöttét. LEADER térség-

ként összefüggő területet kell alkotni a településeknek. Azonban nem kell a statisztikailag meghatározott térséghatárokat betartani, sőt sem a megye, sem a régiós határokat. E szerint egy kistérség települései több csoporthoz is csatlakozhatnak, vagy közösen alkothatnak akciócsoportot másik kistérségek településeivel.

A programban meghatározott néhány szabály, amely azt mondja ki, hogy mik a részvétel feltételei. Ezek: azok a települések, területek csatlakozhatnak, melyek népsűrűsége 100 fő/km² alatt van. A vidéki terület pontos fogalom-meghatározását az erre vonatkozó aktuális rendeletek tartalmazzák.

Fontos a **terület alapú megközelítés**, tehát az ott élők dolgozzanak a fejlesztéseken, ők vegyenek részt a munkában, ők kezdeményezzenek, és a helyi erőforrásokat használják elsősorban. A fejlesztések az adott térségben valósuljanak majd meg. Az **alulról építkezés elve**: a térségi szereplők dolgozzák ki a saját stratégiájukat, az EU-s és nemzeti irányokat figyelembe véve. Így az ő iránymutatásai valósulhatnak meg. **Sajátos irányítás és finanszírozás**, mely azt jelenti, hogy saját maguk, a helyi szereplők lesznek a döntéshozók. A **Partnerség** elve szerint a civil szféra, vállalkozó szféra és az önkormányzati szféra együttműködik. Az **innovativitás** alapelve: újításokra, újszerű ötletekre van szükség. Az **integrált megközelítés** pedig azt jelenti, hogy minden ágazat egyszerre kerül be, nem külön-külön gondolkodunk róla. A **hálózatépítés** elvének érvényesülni kell, tehát a közösségeknek hálózatba kell szerveződnie, hogy a tapasztalataikat meg tudják osztani egymással.

Az akciócsoport előkészíti a térség stratégiai fejlesztési tervét, mely tartalmazza az összes fejlesztési célt, fejleszteni kívánt szakterületet. Erre a stratégiára intézkedéseket épít. A pályázat elbírálása után eddig 90–100 millió forinthez juthatott hozzá, melyet a térségben belső pályázatok kiírásával és elbírálásával oszthatott szét az adott térség pályázói között. Ez az összeg a mostani kiírási ciklusban többszörösére fog nőni.

A LEADER+ Program intézkedéseire építhetnek egy térségben a kultúra szakemberei, a civil szervezetek, a turizmus, a vendéglátás tagjai, a helyi termékek gyártói, a kézműves és kisipari termékek előállítói, a gazdasági tevékenységet folytató szervezetek, vállalkozások. A LEADER+ Program sok lehetőséget rejt magában a vidéki települések kulturális fejlesztései számára is. Fontos szempont az elbírálásnál az együttműködési készség a helyi szereplők között, hogy érdekeiket közö-

sen érvényesíteni tudják, hálózatszerűen tevékenykedjenek a saját vidékük fejlesztése érdekében.

A Veszprém Megyei Közművelődési Intézet és a Veszprém Megyei Falugondnokok Egyesülete együttműködve a régió társintézményeivel, a Fejér Megyei Művelődési Központtal és a Komárom-Esztergom megyei Magyary Zoltán Városi és Megyei Művelődési Központtal, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával 2006 májusában LEADER programra felkészítő képzési műhelyt indított **„A vidékfejlesztés helyi és európai módszerei”** címmel.

Az általunk szervezett Képzési Műhely során a Közép-Dunántúli Régióból érkező, különböző szakterületeken dolgozó résztvevők minden LEADER+ Programmal kapcsolatos témakörben tájékoztatást kaptak az adott témakörök kiváló szakembereitől. A képzéssorozat célja az volt, hogy ismereteket szerezzenek a résztvevők az EU vidékpolitikájáról, támogatási rendszeréről, a hazai helyzetről, a különböző fejlesztési területekről, a kapcsolódási pontokról, illetve a jó pályázatok mibenlétéről. A távlati cél kistérségi műhelyek megteremtése, önálló munkájuk segítése a projektjeik megvalósítása során.

A képzésben alkalmazott formák és munkamódszerek: bemutatók, előadások, fórumok, kiscsoportos tréningek, tapasztalatcserék, kerekasztal beszélgetések váltakozó helyszíneken. Képzési célcsoport: a térségüket ágazati és szervezeti szempontból reprezentáló szakemberek, akik egy leendő akciócsoport magját alkothatják. Képzésünkön összesen közel száz szakember vett részt a 2006–2007. év során.

A képzéssel párhuzamosan, a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet folyamatosan nyújtott információszolgáltatást és tanácsadást minden érdeklődő számára a LEADER+ Programmal kapcsolatban, ezen kívül elkészítettünk egy adatgyűjtő kérdőívet, melynek segítségével felmértük a résztvevők térségeinek jelenlegi állapotát, terveit, további lehetőségeit. A kérdőívben SWOT analízist kértünk az adott térségről, valamint a már meglévő projekt-ötleteket gyűjtöttük össze, illetve információkat kértünk arra nézve, hogy milyen típusú ismeretekben vannak hiányosságok, milyen szakemberekre lenne szükségük a sikeres fejlődéshez.

A kérdőívek feldolgozásával, és egy adatbázis elkészítésével a régióban működő Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség, a

Kistérségi Többcélú Társulások, helyi önkormányzatok, helyi szakemberek munkáját szeretnénk segíteni.

Február hónaptól megkezdtuk a LEADER Képzési Műhely második szakaszát, mely során személyes mentorálással segítjük az érdeklődőket, szakemberek kiközvetítésével, kulturális projektek generálásával, közösségfejlesztéssel, – lehetőleg kistérségenként, területenként.

A mentorálás március végén lezárult, ám a munkát ezután is folytattuk. Tanácsadással, információszolgáltatással, partnerség kialakításának segítségével, közösségfejlesztéssel, – a Közép-Dunántúli Régióban, elsősorban Veszprém megyében.

A Veszprém Megyei Közművelődési Intézet azért vállalta ennek a képzési folyamatnak a megszervezését és lebonyolítását, mert úgy gondoljuk, hogy a mai Magyarországon az egyik legfontosabb terület a vidékfejlesztés. Mivel a vidék fejlesztése elsősorban összefogáson múlik, igazán hasznos szerepe lehet a közművelődési szakembereknek, közösségfejlesztéssel foglalkozóknak, hiszen az ő kezükben van az az eszköz, hogy a vidéki társadalom szereplőit elérni, mozgósítani, összefogni tudják. Övék lehet az összekötő kapocs szerepe a civil szféra, vállalkozói szféra és az önkormányzati szféra között. Fontos lenne, hogy ezt a feladatot minden közművelődéssel foglalkozó szakember a sajátjának érezze, mert a felnőttképzés mellett a vidékfejlesztés az a terület, ahova a kulturális szakemberek bekapcsolódhatnak.

„Határokon át” Nemzetközi Kulturális és Vidékfejlesztési Konferencia

Június 19–20–21-én Veszprémben került megrendezésre a „Határokon át” elnevezésű tanácskozás, melynek témája a kulturális és vidékfejlesztés az Európai Unióban, kiemelve a LEADER+ programot.

A három napos konferenciát a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet, a Bodvaj Egyesület (Erdély), a Csemadok Galánta Járási szervezete és a Magyar Kultúra Alapítvány szervezte, és a Nemzeti Kulturális Alap, az Országos LEADER Központ, a Veszprém Megyei Önkormányzat,

Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata, és Kovászna Megye tanácsa támogatta.

A LEADER+ Program a kapcsolatépítésre, közösségfejlesztésre fekteti a hangsúlyt, a családi összefogás szűkebb körétől kiindulva a településen belüli és települések közötti, kistérségi együttműködésen át, megyei, regionális szintig eljutva, folyamatosan munkálkodva kulturális örökségünk, hagyományaink megóvásáért, fejlesztéséért, a hátrányos helyzetű települések felzárkóztatásáért.

A Tanácskozás első napján a delegációknak alkalma nyílt megismerkedni a többi résztvevővel, a régi ismerősök üdvözölhették egymást. A vendégeket köszöntötte Talabér Márta, a Veszprém Megyei Közgyűlés alelnöke.

A nap folyamán országos és megyei szakemberek tolmácsolásában rendkívül érdekes és tanulságos előadásokat hallgattunk meg a hazai és európai LEADER programokról és a kulturális vidékfejlesztésről. Képet kaptunk a program elméletéről és gyakorlati megvalósításának lehetőségeiről.

Hallhattunk a Magyar Kultúra Alapítvány határon túli magyar kultúra ápolásában betöltött szerepéről, Bába Szilvia kulturális referens előadásában.

A 2007–2013 Európai Unió ciklust ismertette, majd egy már sikeresen működő projektet (Heritour Interreg) mutatott be Lencsés Tamara projektmenedzser.

Gila Károly, a Magyarországi LEADER Központ vezetője bemutatta a LEADER+ Programot, Jávor Károly a VÁTI Kht. munkatársa a pályázati lehetőségekről tájékoztatott.

Nemes Gusztáv, az MTA szociológusa, LEADER szakértő, beszélt a nemzetközi LEADER tapasztalatok magyarországi alkalmazásáról és az együttműködési lehetőségekről, majd Horváth Viola, a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet igazgatója a közművelődési intézmények vidékfejlesztésben betöltött szerepét ismertette, kiemelve a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet tevékenységét.

Ezt követően Benedek Márta a Bodvaj Egyesület, Mézes Rudolf a Csemadok Galánta Járási Szervezete, és Dr. Szöllősy Vágó László főtisztviselő a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség munkáját, törekvéseit mutatta be.

A második nap délelőttjén három értékes és tanulságos előadást hallgattunk meg.

Tisza Gabriella, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Regionális Programok Főosztályának vezetője, a kulturális fejlesztések és a térségfejlesztés összefüggéseiről, valamint a LEADER program adta lehetőségekről beszélt. Ezt követően Péterfi Ferenc a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Közösségfejlesztési Osztályának vezetője a közösségfejlesztés és a térségfejlesztés kölcsönhatásait ismertette, majd Dr. Temesvári Balázs, a Veszprém Városfejlesztési és Befektetési Zrt. projektmenedzsere a kulturális alapú városfejlesztésről tartott előadást.

A kora délutáni órákban a delegációk elindultak tihanyi városnézésre, majd Balatonfüredre utaztunk, ahol Bóka István polgármester a balatonfüredi kulturális fejlesztésekről, Marsó Barna vidékfejlesztési menedzser a balatonfüredi kistérségi LEADER kezdeményezésekről számolt be. A délutáni Balaton-parti séta alkalmával saját szemünkkel is meggyőződhattünk a Tagore sétányon és környékén történt/történő fejlesztésekről.

A vacsorát egy balatoncsicsói borospincében költöttük el, ahol jelen volt Schumacher József Pál, Balatoncsicsó polgármestere is, aki szívesen válaszolt a községgel és a LEADER kezdeményezésekkel kapcsolatos kérdésekre.

A harmadik nap délelőttjén Sümegre utaztunk, ahol tapasztalatcsere zajlott Szabados Zsuzsával, aki a FAMULUS Sümeg Kistérségért Egyesület LEADER programmal foglalkozó vidékfejlesztési szakembere. Sikeresen működő projekteket mutatott be, amelyek közül a sümegprágai nyitott fazekasműhelyt, és a Nemeshanyban található vízimalmot meglátogattuk. A vízimalom felújítására már a Széchenyi-tervből is nyertek támogatást a tulajdonosok, s most a LEADER program segítségével újabb fejlesztésekre van lehetőségük. Mindez azonban csak családi összefogással, és a kistérségben működő szervezetekkel való együttműködéssel valósítható meg.

Az esti órákban érkeztünk vissza Veszprémbe, ahol a konferencia zárásaként, a Debreczeny János polgármester által adott fogadáson vettünk részt a Dubniczay Házban.

Köszöntőt mondott Horváth Viola, a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet igazgatója.

A veszprémi fejlesztésekről tartott tájékoztatót Porga Gyula alpolgármester, majd a vacsora után Hegyeshalmi László igazgató bemutatta az épületet, elmesélte annak történetét.

Az este további része szakmai beszélgetésekkel, tapasztalatcserékkel telt, másnap reggel pedig a delegációk hazautaztak.

A konferencia résztvevői hasznos információkkal lettek gazdagabbak, melyek a későbbiekben segítségükre lehetnek saját projektjeik megvalósításában. A határon túlról érkezett vendégek láthatták a LEADER program lehetőségeinek gyakorlati alkalmazásával létrejött fejlesztéseket is. Példákat láttunk a balatonfüredi és a sümegi kistérségben az összefogásról, folyamatos munkáról és segítségnyújtásról. Fejlesztéseik, eredményeik példaértékűek, tenni akarásuk, kitartásuk figyelemre méltó. Felismerve a turizmus fontosságát beláttuk, hogy közös érdekünk a kulturális és vidékfejlesztés, hazánk vonzóvá tétele Európa és a nagyvilág számára.

A munka folytatásaként Intézetünk, a Nemzeti Kulturális alap támogatásával, a másik két megyei szervezet együttműködésével megszervezte a **Regionális LEADER Piknik** programot, melyet 2007. július 14-én, szombaton tartottunk.

A Piknik Balatonalmádiban a Magtár – Bortár épületben zajlott, amely egy szépen felújított régi magtár épület. A vastag falak miatt kellemes, hűvös környezetben kezdődhetett az egész napos tájékoztató.

Horváth Viola, a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet igazgatója köszöntötte a közel százfős közönséget. A délelőtt folyamán a Közép-Dunántúli régió négy akciócsoportja mutatkozott be, és tartott tájékoztatót a saját tevékenységéről. (Sajnos a többi – előző ciklusban nyertes – akciócsoport egyéb elfoglaltságai miatt nem tudta magát képviseltetni.)

Elsőként a Kemény Bakony akciócsoport mutatkozott be, az előadást Török Marianna, a gesztorszervezet (Hárskúti Megújuló Energia Központ Alapítvány) munkatársa tartotta. Majd a Sümeg Térségi Többcélú Társulás akciócsoportot Miklós Sikes Levente, a vezető szervezet (Sümeg Térségi Marcal Forrásvidék Fejlődéséért) munkatársa mutatta be. A sümegi bemutatkozást az Által-ér Völgye akciócsoport követte, melyet Móricz Beáta ismertetett, a gesztor, az Által-ér Vízugyújtó Helyreállítási és Fejlesztési Szövetség munkatársa. Végül az Etyek Környéki és Váli-

víz Menti Együttműködés akciócsoportot ismerhettük meg, Nagy Zsolt segítségével. (Zsámbéki-medence Térségfejlesztő Kht.)

Az érdekes, tanulságos bemutatókat a résztvevők folyamatosan kérdésekkel kísérték, így sok mindent megtudhattak az akciócsoportok gyakorlati munkájáról, azok nehézségeiről is. Aktív részvétellel érdekes beszélgetés alakult ki, amelyet a szünetben, ebéd és kávé mellett is folytattak a jelenlévők. A szünet alatt már az egyeztetéseket is elkezdték, illetve folytatták néhányan, a leendő akciócsoportok területéről. Még képlékeny a szerveződés, folyamatosan változnak a lehetséges területi lehatárolások, ezért szükség van a gyakori találkozásra, beszélgetésekre, egyeztetésre.

A délután kezdetén az első előadást Lelkes Petra, a Helyi Vidékfejlesztési Irodahálózat Közép-Dunántúli regionális koordinátora tartotta. Bemutatta a HVI hálózat felépítését, célját, valamint az éppen aktuális feladatokat, határidőket ismertette. Az előadás kétszer hosszabbra nyúlt a tervezettnél, ugyanis a hálózat ismertetése olyan sok kérdést váltott ki, hogy ezek megválaszolására és megbeszélésére még egy órát rá kellett szánni.

Ezután a tervezett három szekcióülést nem szekciónként tartottuk meg a nagy érdeklődés miatt, hanem témánként, egymás után. Elsőként a „Pályázatírás, vidékfejlesztési stratégia készítése – az akciócsoportok gyakorlati tapasztalatai” témával indítottunk, a moderátor Helyes Tamás vidékfejlesztő szakember volt, a Kristály-völgy Terület és Vidékfejlesztési Egyesülettől, az előadó pedig Szabados Zsuzsanna vidékfejlesztő szakember. Felkért hozzászólóként pedig Móricz Beáta ismertette a tapasztalatait. A téma megvitatására is volt közben lehetőség, hiszen inkább párbeszéd, mint előadás zajlott.

A második téma „Közösségfejlesztés és partnerség” volt, melynek előadója Bereznai Csaba közösségfejlesztő szakember volt, moderátora pedig Kovács György civil szakértő. A LEADER-ben nagyon fontos a két fogalom szerepe, ezért ez a téma is felkeltette a résztvevők figyelmét.

A harmadik téma a kulturális szakemberek számára a legfontosabb: „A Nemzeti Fejlesztési Terv és az Operatív Programok kínálja lehetőségek a népművészet, hagyományápolás területén”. A témát a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet igazgatója, Horváth Viola moderálta, aki mellett Török Marianna és Szabados Zsuzsanna szólt hozzá a témához, válaszolt a felmerülő kérdésekre.

A délután során néhányan még maradtak, hiszen rögtön tárgyalásokba is kezdtek a lehetséges akciócsoportok összetételéről, a csatlakozásról, közös munkáról.

A Veszprém Megyei Közművelődési Intézet tehát a következő évben folytatja a munkát, három LEADER pályázat megvalósítását Pápa kistérségben, a GEMARA Akciócsoport területén, melyek a kulturális területen keresztül járulnak hozzá a vidék fejlesztéséhez.

A három pályázat jól példázza azt, hogy kulturális fejlesztésekre, programokra nem csak a hagyományos pályázati rendszereken keresztül lehet támogatást nyerni, hanem igénybe vehetőek a vidékfejlesztési források is, hiszen a helyi közösségek minősége nagyban függ a kultúra helyi állapotától, a helyi közösségektől viszont a térség gazdasága függ. A kulturális fejlesztések elengedhetetlen részét képezik a vidékfejlesztésnek, nem véletlenül jelent meg a „kulturális vidékfejlesztés” fogalma a szakirodalomban.

Remélhetőleg a jelenlegi pályázati ciklusban is lesz lehetőség közművelődési, közösségfejlesztési és kulturális célú pályázatok benyújtására a kistérségekben, az újonnan alakuló akciócsoportok területén. Az Intézet célul tűzte ki, hogy a 2007–2013-as ciklusban is minden pályázati lehetőséget megragad a vidéki térségek kulturális alapú vidékfejlesztésére, ennek elősegítésére, valamint tovább folytatja a képzést, információszolgáltatást, mentorálást a Közép-Dunántúli Régióban, ebben a témában.